

เปรียบเทียบอักษรวิธการใช้คำบาลีสันสกฤตในภาษาไทยและภาษาเขมร
Comparative Study of Orthography of Pali and Sanskrit
in Thai and Khmer

สงบ บุญคล้าย /Sangop Bunkhloi

Krasang District, Buri Ram 31160, Thailand

E-mail: sboon4399@gmail.com

Abstract

Pali and Sanskrit were languages that have influenced both Thai and Khmer languages. They are considered to be high languages that are attached to Buddhism and Brahmanism. They were languages that have a system of word formation that are formative and meaningful, extensive and profound. These systems, both in Thai and Khmer, have been used as examples in the creation of words used in their language from the past to the present. The Thai language and Khmer languages were beautiful in both words and form and praised as the languages of the learned people. They were languages with a high degree of linguistic clarity in language. As for the word use and word formation of Pali and Sanskrit in Thai and Khmer languages, though they derived from the same original source, both Thai and Khmer languages have specific ways to decorate the Pali and Sanskrit words to be used in their own language. The reason for the different refinement of Thai and Khmer was due to duration of historical ties between the two countries in Thailand and Cambodia.

Keywords: Orthography, Pali and Sanskrit, Thai and Khmer

บทคัดย่อ

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยและภาษาเขมรมาแต่โบราณ และถือว่าเป็นภาษาระดับสูงที่ติดมากับการนับถือพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ เป็นภาษาที่มีระบบการสร้างคำที่ละเอียดลออทั้งรูปแบบและความหมาย ให้อรรถรสในทางภาษาอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ซึ่งระบบดังกล่าวทั้งภาษาไทยและภาษาเขมรได้นำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาของตนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ภาษาไทยและภาษาเขมรมีความงดงามในเชิงภาษาทั้งรูปคำและรูปความ ยกย่องเป็นภาษาของผู้รู้ เป็นภาษาที่มีอรรถรสทางภาษาที่สูงส่งละเอียดลอสุขุมคัมภีรภาพในเชิงภาษาอีกด้วย การนำคำศัพท์และวิธีการสร้างคำในภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยและภาษาเขมร แม้ว่าจะนำมาจากภาษาบาลีสันสกฤตอันเป็นแหล่งดั้งเดิมเหมือนกัน แต่ทั้งภาษาไทยและภาษาเขมรก็มีวิธีตกแต่งกล่อมเกลาคำภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อนำมาใช้ในภาษาของตนแตกต่างกัน สาเหตุที่ทำให้ไทยกับเขมรมีการตกแต่งคำต่างกันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์ของประเทศทั้งสองคือทั้งไทยและเขมรมีการติดต่อสัมพันธ์กับการต่างประเทศที่ยาวนานต่างกัน

อิทธิพลภาษาบาลีสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทยและภาษาเขมร

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยและภาษาเขมรมาแต่โบราณ และถือว่าเป็นภาษาระดับสูงที่ติดมากับการนับถือพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ เป็นภาษาที่มีระบบการสร้างคำที่ละเอียดลออทั้งรูปแบบและความหมาย ให้อรรถรสในทางภาษาอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ซึ่งระบบดังกล่าวทั้งภาษาไทยและภาษาเขมรได้นำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาของตนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ภาษาไทยและภาษาเขมรมีความงดงามในเชิงภาษาทั้งรูปคำและรูปความ ยกย่องเป็นภาษาของผู้รู้ เป็นภาษาที่มีอรรถรสทางภาษาที่สูงส่งละเอียดลอสุขุมคัมภีรภาพในเชิงภาษาอีกด้วย การนำคำศัพท์และวิธีการสร้างคำในภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยและภาษาเขมร แม้ว่าจะนำมาจากภาษาบาลีสันสกฤตอันเป็นแหล่งดั้งเดิมเหมือนกัน แต่ทั้งภาษาไทยและภาษาเขมรก็มีวิธีตกแต่งกล่อมเกลาคำภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อนำมาใช้ในภาษาของตนแตกต่างกัน สาเหตุที่ทำให้เขมรมีการตกแต่งคำต่างกันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์ของประเทศทั้งสองคือทั้งไทยและเขมรมีการติดต่อสัมพันธ์กับการต่างประเทศที่ยาวนานต่างกัน

ความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์ของกัมพูชาต่อคำภาษาบาลีสันสกฤตมีระยะเวลาที่ยาวนานกว่าสยามของเรามาก ในขณะที่อาณาจักรขอมเจริญรุ่งเรืองสูงสุดนั้น อาณาจักรไทยเพิ่งก่อสร้างตัววรรณกรรมจารึกต่าง ๆ ที่พบในดินแดนของขอมที่รุ่งเรืองมาหลายร้อยปี ทั้งคำศัพท์และสำนวนโวหารต่าง ๆ มีการวิวัฒน์ และพัฒนาจากสมัยพระนครในอดีตจนถึงราชอาณาจักรกัมพูชาในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของกัมพูชาที่มีต่ออารยธรรมอินเดียทั้งด้านศาสนา ภาษาและวรรณคดีที่มีมายาวนานนั้น มีอิทธิพลอย่างแนบแน่นติดต่อกันมาเป็นสาย ทำให้ตัวอักษรและอักษรวิธีในการเขียนภาษาเขมรมีความใกล้เคียงกับภาษาบาลีสันสกฤตกว่าภาษาไทยมาก ความคล้ายคลึงกันทางด้านอักษรและอักษรวิธีในภาษาเขมรมิได้มีจำเพาะคำที่รับคำมาจากภาษาบาลีสันสกฤตเท่านั้น ทั้งตัวอักษรและระบบการเขียนหรืออักษรวิธีของภาษาบาลีสันสกฤต ยังมีอิทธิพลต่อคำพื้นบ้านหรือคำสามัญที่ใช้ในภาษาเขมรอีกด้วย จุดนี้จัดเป็นจุดของความแตกต่างกันระหว่างภาษาไทยและภาษาเขมรอีกประการหนึ่ง (Bunhloi, 2015: 167)

อักษรวิธีภาษาเขมรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤต

อักษรวิธีภาษาบาลีสันสกฤตที่เป็นต้นแบบของภาษาเขมร มี 2 ลักษณะ คือ

1. รูปพยัญชนะและการแบ่งเสียงพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่ม ตามแบบของภาษาบาลีสันสกฤต คือ รูปพยัญชนะมี 33 รูปเหมือนกัน เสียงพยัญชนะแบ่งเป็นพยัญชนะเสียงไม่ก้อง (อโฆษะ- เสียงเล็ก - សំឡេងតូច /samleeng touc/¹) และพยัญชนะเสียงก้อง (โฆษะ-เสียงใหญ่ - សំឡេងធំ/samleeng thom/) เหมือนกัน แม้เวลาออกเสียงพยัญชนะจะมีคุณสมบัติทางเสียงต่างกันก็ตาม

2. อักษรวิธีภาษาเขมรใช้ตามหลักพยัญชนะสังโยคหรือสังยุคต์ตามแบบของภาษาบาลีสันสกฤตโดยตรง กล่าวคือ เขมรรับคำศัพท์บาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาเขมรโดยไม่มีการแก้ไขปรับเปลี่ยนอักษรวิธีเหมือนภาษาไทย จะต่างจากภาษาบาลีสันสกฤตเพียงการออกเสียงคำตามแบบของภาษาเขมรที่แบ่งกลุ่มพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พยัญชนะเสียงเล็กและพยัญชนะเสียงใหญ่นั้น

3. ภาษาเขมรเนื่องจากมีความสัมพันธ์กับภารตประเทศมาเป็นเวลานานทางด้าน ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม อักษรวิธีของภาษาบาลีสันสกฤตจึงมีอิทธิพลไม่เฉพาะการ

¹ การใช้ตัวอักษรแทนเสียง ภาษาเขมร ใช้ตามหลักเกณฑ์ของ : Franklin E. Huffman. (1970). Modern spoken Cambodian. New Haven and London : Yale University Press.

รับคำมาใช้ในภาษาเท่านั้น แต่เขมรยังนำอักษรวิธีการใช้สระพยัญชนะมาใช้ในคำสามัญในภาษาเขมร โดยใช้หลักการเขียนคำสามัญที่เป็นภาษาเขมรตามแบบอักษรสังโยคภาษาบาลีสันสกฤตอีกด้วย

รายละเอียดเกี่ยวกับอักษรวิธีภาษาเขมรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤตมีดังนี้

1. การแบ่งเสียงพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่ม

พยัญชนะในภาษาเขมรมี 33 ตัว มีเสียงสรูป 17 เสียง พยัญชนะ 33 ตัว แบ่งลักษณะเสียงเป็น 2 กลุ่มตามแบบภาษาบาลีสันสกฤต คือ พยัญชนะเสียงก้อง (โฆษะ) และพยัญชนะเสียงไม่ก้อง (อโฆษะ) การแบ่งพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่มตามแบบบาลีสันสกฤตนี้ นำไปสู่การใช้อักษรวิธีการเขียนการอ่านแบบพยัญชนะเสียงเล็ก (อโฆษะ) พยัญชนะเสียงใหญ่ (โฆษะ) ในภาษาเขมรซึ่งเป็นหลักสำคัญของอักษรวิธีในภาษาเขมร ทำให้รูปสระรูปเดียวสามารถอ่านออกเสียงได้ 2 เสียง คือเสียงเล็ก และเสียงใหญ่ลักษณะนี้ได้สร้างความงอกงามในทางภาษาเขมรด้วยการเพิ่มเสียงเพิ่มคำได้มากมาย พอเพียงแก่การใช้สื่อสารในภาษาได้เป็นอย่างดี ลักษณะดังกล่าวที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤตโดยการแบ่งเสียงพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นลักษณะอักษรวิธีที่แตกต่างจากภาษาไทย ในภาษาไทยสระรูปหนึ่งออกเสียงได้เพียงเสียงเดียวเท่านั้น

การแบ่งเสียงพยัญชนะเป็น 2 กลุ่ม คือ พยัญชนะเสียงเล็ก มี 15 ตัว พยัญชนะเสียงใหญ่ มี 18 ตัว ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 การแบ่งพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มพยัญชนะเสียงไม่ก้อง (อโฆษะ) เขมรใช้ว่าเสียงเล็ก และกลุ่มพยัญชนะเสียงก้อง (โฆษะ) เขมรใช้ว่าเสียงใหญ่

แถวที่	1	2	3	4	5
วรรณ					
วรรณ กะ	ក	ខ	គ	ឃ	ង
วรรณ จะ	ច	ឆ	ជ	ឈ	ញ
	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ

แถวที่	1	2	3	4	5
วรรณ					
วรรณ ฎะ	ฎ	ฏ	ฐ	ฒ	ณ
วรรณ ตะ	ถ	ฑ	ฑ	ฐ	ณ
วรรณ ปะ	บ	ป	ผ	ภ	ม
เศษวรรณ	ย	ร	ล	ว	
	ฬ	บา	ง	ห	
	ส	ท	พ	อ	

จากตาราง 1 พยัญชนะแถวที่ 1-2 ในทุกวรรณ, ณ-ณ ในวรรณ ฎะ, ส-ส ห-ท ห-ต อ-ห ในเศษวรรณเป็นพยัญชนะเสียงเล็ก (เสียงเล็ก-ส่งสูงหูรูด/) มีสำเนียงเป็นเสียง ออ / α / ส่วนพยัญชนะในแถวที่ 3-4-5 ในแต่ละวรรณ เป็นพยัญชนะเสียงใหญ่ (เสียงใหญ่ -ส่งสูงหู) มีสำเนียงเป็นเสียง โอ / α / ยกเว้น ณ-ณ ในวรรณที่ 3 จัดเป็นเสียงเล็กเสียงเดียว ในกลุ่มเสียงโอเมื่อนำพยัญชนะไปประสมสระจะทำให้สระ 1 ตัวในภาษาเขมร ออกเสียงได้สองเสียงคือ กลุ่มเสียงเล็กและกลุ่มเสียงใหญ่

การแบ่งเสียงพยัญชนะในภาษาเขมรออกเป็นเสียงไม่ก้อง(อโฆษะ-เสียงเล็ก) และเสียงก้อง (โฆษะ-เสียงใหญ่) ถึงแม้ว่าการออกเสียงพยัญชนะจริง ๆ จะมีลักษณะเป็นเสียงไม่ก้อง (voiceless) หรือเสียงก้อง (voiced) เหมือนเสียงเดิมในภาษาบาลีสันสกฤตก็ตาม แต่ลักษณะดังกล่าวก็มีคุณูปการต่อความเจริญของงานทางภาษาในภาษาเขมรเป็นอย่างมาก ทำให้มีคำใช้ในภาษาได้พอเพียงในการสื่อสารกัน (ในอดีตเขมรใช้ ศ ช ส ปัจจุบันใช้เพียง ส ตัวเดียว)

² การถ่ายเสียงภาษาเขมรเป็นอักษรไทย ใช้ตามหลักเกณฑ์ของ กาญจนา นาคสกุล. (2524). อ่านภาษาเขมร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อักษรวิธภาษาเขมรที่แบ่งเสียงพยัญชนะออกเป็น 2 กลุ่มดังกล่าว เป็นลักษณะที่ต่างไปจากอักษรวิธของไทย กล่าวคือ ภาษาไทยสระ 1 รูป มี 1 เสียง ส่วนในภาษาเขมรสระ 1 รูป มี 2 เสียง รูปสระในภาษาเขมรมี 2 ประเภทคือ สระนิสสัย เป็นสระที่ต้องประสมกับพยัญชนะ มี 24 รูป และสระเต็มตัว (สระลอย) มี 15 ตัว สระเต็มตัวเป็นสระที่เขียนโดยไม่ต้องประสมกับพยัญชนะ แต่สระลอยในภาษาไทยต้องมีพยัญชนะ อ เป็นท่อนให้สระเกาะจึงจะถือว่าเป็นสระลอยซึ่งไม่ตรงกับคความหมายของคำว่าสระลอยในภาษาบาลีสันสกฤตและภาษาเขมร ซึ่งมีลักษณะลอยในตัวเองจริงๆ ไม่ต้องมีพยัญชนะให้เกาะก็ออกเสียงได้

1. สระนิสสัย เป็นสระที่ต้องประสมกับพยัญชนะ มี 24 รูป ประสมพยัญชนะเสียงเล็กและพยัญชนะเสียงใหญ่ ในตาราง 2 ต่อไปนี้ได้นำพยัญชนะเสียงเล็ก ก-ค - กอ² เป็นตัวแทนของพยัญชนะเสียงเล็กทั้ง 15 ตัว และพยัญชนะเสียงใหญ่ ค-ค - โก เป็นตัวแทนของพยัญชนะเสียงใหญ่ทั้ง 28 ตัว มาประสมสระทุกรูปเพื่อเปรียบเทียบว่าสระ 1 รูป เมื่อนำมาประสมพยัญชนะเสียงเล็ก-เสียงใหญ่ จะออกเสียงต่างกันอย่างไร

ตาราง 2 เปรียบเทียบการประสมสระกับพยัญชนะเสียงเล็ก (สระสูง/ต่ำ) และพยัญชนะเสียงใหญ่ (สระสูง/ต่ำ)

สระนิสสัยประสมพยัญชนะเสียงเล็ก			สระนิสสัยประสมพยัญชนะเสียงใหญ่		
กิ - ก/kaa/			คิ -ค/kaa/		
คำ	สัทอักษรสากล	ภาษาไทย	คำ	สัทอักษรสากล	ภาษาไทย
กิ	/kaa/	กอ	คิ	/koo/	โก
กา	/kaa/	กา	คา	/kia/	เกีย
กึ	/kəʔ/	เกะ	คึ	/kiʔ/	กิ
กึ	/kəy/	เกีย	คึ	/kii/	กึ
กึ	/kəʔ/	เกอะ	คึ	/kiʔ/	กึ
กึ	/kəə/	เกอ	คึ	/kii/	กึ
กู	/koʔ/	โกะ	คู	/kuʔ/	กู
คู	/kou/	โก	คู	/kuu/	กู
คู	/kuə/	กัว	คู	/kuə/	กัว

สระนิสสัยประสมพยัญชนะเสียงเล็ก ก - ก/kaɑ/			สระนิสสัยประสมพยัญชนะเสียงใหญ่ ค - ค/kwɑ/		
คำ	สัทอักษร สากล	ภาษาไทย	คำ	สัทอักษร สากล	ภาษาไทย
เก็	/kaə/	เก็	เค็	/kəə/	เก็
เก็๋	/kiə/	เก็๋	เค็๋	/kiə/	เก็๋
เก็๊	/keə/	เก็๊	เค็๊	/keə/	เก็๊
เก็ย	/key/	เก็ย	เค็ย	/kee/	เก็ย
เก็ก	/kae/	เก็ก	เค็ก	/kɛɛ/	เก็ก
เก็ค	/kao/	เก็ค	เค็ค	/koo/	เก็ค
เก็ค	/kay/	เก็ค	เค็ค	/kiy/	เก็ค
กั๋	/kom/	กั๋	คั๋	/kum/	กั๋
กั๋	/kam/	กั๋	คั๋	/kum/	กั๋
กั๋	/kam/	กั๋	คั๋	/kõəm/	กั๋
กั๋:	/kah/	กั๋:	คั๋:	/kěəh/	กั๋:
กั๋:	/koh/	กั๋:	คั๋:	/kuh/	กั๋:
กั๋:	/keh/	กั๋:	คั๋:	/kih/	กั๋:
กั๋:	/kah/	กั๋:	คั๋:	/kũəh/	กั๋:

ที่มา: Bunkhloi (1997: 4-10)

จากตาราง 2 พยัญชนะ ก-ค ที่อยู่คนละกลุ่มเสียงกัน เมื่อนำมาประสมสระรูปเดียวกันจะได้คำที่มีเสียงต่างกัน 2 เสียง มีความหมาย 2 อย่างเกือบทุกรูปสระ, มียกเว้นเฉพาะรูปสระ 3 ตัว คือ สระอัว - ู- /?uə/, สระเอือ - ุ- /?ɛə/ และสระเอีย - ุ- /?eə/ เท่านั้นที่มีเสียงเหมือนกัน แต่ความหมายก็ต่างกันด้วย ในตาราง 2 มีเสียง 2 เสียง ที่ไม่มีในภาษาไทย จึงใช้พินทุ (จุด) ใต้ตัวอักษรเพื่อบอกว่าไม่ได้ออกเสียงตรงกับภาษาไทยคือ กิ /kaɑ/nɔ: คอ และ ใกั-ใกั๊ /kao/nɔ: โคน (ใกั๊) คำทั้งสองนี้อ่านตามสัทอักษรในสัทศาสตร์จะออกเสียงได้ใกล้เคียงกว่าอักษรไทย ดังตัวอย่างคำประสมสระนิสสัยในคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ปรากฏในตาราง 3 ต่อไปนี้

ตาราง 3 ตัวอย่างคำที่ประสมสระกับพยัญชนะเสียงเล็ก (สำเนียงตูต /samleeng touc/) และ พยัญชนะเสียงใหญ่ (สำเนียงต้ม /samleeng thom/)

รูปสระ	เสียงเล็ก(อโฆชะ)			เสียงใหญ่(โฆชะ)		
	คำ	สัทอักษรสากล	ความหมาย	คำ	สัทอักษรสากล	ความหมาย
	ก	/kaa/	คอ	ค	/koo/	นุ่นกอง
◌ะ	ขะ	/khah/	แห้ง	จะ	/təəh/	ตบ
◌า	ทา	/taa/	ตา	จา	/tie/	เปิด
◌ึ	สิ	/sey/	ตะกร้อ	ลิ	/lii/	แบก
◌ึ	ตึ	/cək/	จิก	จึ	/tɨk/	น้ำ
◌ึ	บึ	/bœt/	ดูด	ฌึ	/chɨ/	เจ็บ
◌ุ	กุก	/kok/	นกยาง	คุก	/kuk/	คุก
◌ู	ตู	/thao/	แจกัน	ฌู	/luu/	ท่อ
◌เ	เด	/dee/	เย็บ	เค	/kee/	เขา
◌ไ	ไธ	/cay/	เหา	ไร	/ry/	จักจั่น
◌เา	เฮา	/hao/	โห้	เคา	/koo/	โค
◌เา	เธา	/chaw/	ดิบ	เธา	/nɨw/	อยู่
◌เื	เบื	/baə/	ถ้ำ	ฌเบื	/chəə/	ไม้
◌อ	กั	/kam/	อย่า	ฌั	/yum/	ร้องไห้

จากตาราง 3 คำ ๑: สระ ะ เขมรเรียกว่า ะมุฮ - ระมุข คำ ๑: ตัวนี้ออกเสียงเป็นเสียงลมกระแทกแรง (Aspirated) แปลว่า แห้ง มีสำเนียงเหมือนคำในภาษาสันสกฤตที่ใช้พยัญชนะประสมด้วย วิสฺรคฺ (:) ดังตัวอย่าง

สมฺปนฺน: สมปนนะ พยางค์ท้าย นะ- ออกเสียงลมกระแทกแรง เสียงนี้ออกเสียงอย่างเดียวกับคำ ๑: แสดงให้เห็นร่องรอยของเสียงสันสกฤตที่ยังมีติดอยู่ในภาษาเขมร และไม่ปรากฏเสียงนี้ในภาษาไทย รูปสระคล้ายสระ อะ ในภาษาไทย แต่ออกเสียงต่างกัน

คำในภาษาเขมรที่รับมาจากบาลีสันสกฤตก็ใช้รูปวิสฺรคฺ(:) เหมือนกัน เขมรเรียกว่า ยุคฺลพิณฺฑุ (หยดน้ำทั้งคู่) ฌุคฺตฌพิณฺฑุ /yuk̚t̚t̚p̚iɲ̚d̚/ แต่ใช้เฉพาะคำภาษาบาลีสันสกฤตที่มีเสียง อะ /ʔaʔ/ ลงท้ายเท่านั้น ตัวอย่าง ฌุคฺต̚ค̚ค̚พิณฺฑุ /ləəʔk̚hant̚ikaʔ/ แปลว่า กำหนดกฎเกณฑ์

2. สระตัวเต็ม หรือสระลอย (สระเฎญฎึ -sraʔpiŋtue) เป็นสระลอยที่ออกเสียงได้โดยไม่ต้องประสมกับพยัญชนะ มี 15 รูป ได้แก่

ตาราง 4 สระเต็มตัว (สระเฎญฎึ - สระเพญฎัว -/sraʔpiŋtue/

ห	หา	ฮ	หฺ	ฮ
/อะ/	/อา/	/อิ/, /เอะ/	/อี//เอีย/	/อุ/
อ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
/อุ/	/โอาว/	/รี/	/รือ/	/ลี/
อ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
/ลือ/	/แอ/	/ไอ/	/โไอ/	/เอา/

2. อักษรวิธีที่ใช้ตามแบบพยัญชนะสังโยคในภาษาบาลีสันสกฤต

อักษรวิธีคำภาษาบาลีสันสกฤตที่ปรากฏในศิลาจารึกในดินแดนของขอมในอดีต ซึ่งเป็นภาษาบาลีสันสกฤตที่ติดมากับศาสนาพราหมณ์ มีลักษณะเช่นเดียวกันกับอักษรวิธีภาษาฮินดีที่ใช้อักษรเทวนาครีของอินเดียในปัจจุบัน ต่างกันเฉพาะลักษณะของตัวอักษรปลลวะคันถะหรืออักษรคฤณห์ที่พบในจารึกของขอมเท่านั้น ในที่นี้จะนำเฉพาะอักษรเทวนาครีที่อินเดียใช้ในปัจจุบันมาประกอบ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นอิทธิพลต่อภาษาเขมร

อักษรเทวนาครี देवनागि- เทวนาครี devanāgarī พัฒนามาจากอักษรพราหมีในราวพุทธศตวรรษที่ 16 ปัจจุบันใช้เขียนภาษาฮินดี ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลีภาษามราฐี ภาษาสินธี ภาษาเนปาล และภาษาอื่นๆในประเทศอินเดีย

อักษรวิธีการใช้ตัวอักษรเทวนาครี ต่อไปนี้ได้อัญเชิญพระสูตรมหายานภาษาสันสกฤตแปลเป็นไทยว่าด้วยการระลึกถึงพระรัตนตรัยอันประเสริฐ คือ **พระสูตรอารยตริรัตนานุสมฤตสูตร**โดยปริวรรตจากอักษรเทวนาครีเป็นอักษรโรมันเทียบกับอักษรไทย ในที่นี้ได้คัดมาเฉพาะบทสรรเสริญพระพุทธคุณบางบท ส่วนบทระลึกถึงพระธรรมคุณและพระสังฆคุณไม่ได้คัดมาลงไว้

आर्यत्रिरत्नानुस्मृतिसूत्रम्

อารยตรีรัตนานุสมฤตีสูตรม: āryatriratnānusmṛtisūtram

พระสูตรว่าด้วยการระลึกถึงพระรัตนตรัยอันประเสริฐ

นमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैभ्यः

นมะ สรวพุทธโโพธิสตตเวภยะ:namah sarvabuddhabodhisattvebhyah

ขอความนอบน้อมจงมีแด่ปวงพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย

बुद्धानुस्मृतिः

พุทธธานุสมฤติะ:buddhānusmṛtiḥ

ระลึกถึงพระพุทธรคุณ

इत्यपि बुद्धो भगवांस्तथागतोऽहं

อิตยปิ พุทโธ ภควาสตถาคโต ‘รหณ:ityapi buddho bhagavānstathāgato‘rhan

เหตุว่า พระพุทธเจ้า ทรงเป็นผู้มีพระภาค พระตถาคตเจ้า[ผู้เสด็จมาอย่างนั้น] และพระอรหันต์

सम्यक्संबुद्धो

สมยกุลสัมพุทธโธ:samyaksambuddhoเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า[ผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง]

विद्याचरणसम्पन्नः

วิทยาจรณสมปนนะ:vidyācaranasampannah

ผู้ถึงพร้อมด้วยวิทยาและจรณะ

सुगतो

สุคโต:sugato

เป็นพระสุคตเจ้า[ผู้ไปแล้วด้วยดี]

लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः

โลกวิทนุตตระะ ปुरुษทมยสารถิยะ:lokavidanuttarah puruṣadamyasārathih

เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นสารถีฝึกบุรุษบุคคลที่ควรฝึก

ยอดเยี่ยมอย่างไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน

शास्ता देवमनुष्याणां

ศาสตา เทวมนุษยานำ:sāstādevamanuṣyāṇām

เป็นศาสตาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

बुद्धो भगवानिति।

พุทธโธ ภควานิติ ะ:buddho bhagavāniti

ทรงเป็นพุทธะ ทรงเป็นผู้มีพระภาค เพราะเหตุดังนี้

ลักษณะการใช้ประโยคในพระสูตรภาษาสันสกฤตว่าด้วยการระลึกถึงพระรัตนตรัย อันประเสริฐจะเห็นได้ว่าการนำคำมาเชื่อมต่อกันหลายคำเป็นอนุประโยคมากขึ้น้อยต่างกัน บางประโยคสั้น บางประโยคยาวตามหลักไวยากรณ์สันสกฤตแต่แต่ละประโยคจะต้องมีการสมาสและสนธิคำที่นำมาต่อกันโดยไม่มีข้อยอกเว้น เพื่อต้องการเชื่อมเสียงให้กลมกลืนออกเสียงสะดวกตั้งตัวอย่างประโยคพระสูตรต่อไปนี้

1. **आर्यत्रिरत्नानुस्मृति सूत्रम्** อารยตรีอนุสมฤตีสูตรम्: **āryatrīratnānusmṛtisūtram** ประกอบด้วยคำ

อาร्य - ārya- อารย(ประเสริฐ) + ตรี tri- ตรี(สาม)+ รัตน-ratnā-รัตน (รัตนะ)+
 อนุสมฤติ-nusmṛti- อนุสมฤติ(รำลึกถึง)+ सूत्रम्-sūtram-สูตรम्(พระสูตร)แปลรวมความ
 ว่า พระสูตรว่าด้วยการระลึกถึงพระรัตนตรัยอันประเสริฐ

2. **नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैभ्यः** นมะ สรวพุทธโภอิสตตเวภยะ: **namah**
Buddhabhothisattvebhyah ประกอบด้วยคำ

นमः-namah- นมะ -(ความนอบน้อม) + सर्व-sarva- สรว (ทั้งปวง)+ बुद्ध-buddha-
 พุทธ -(พระพุทธเจ้า)+ बोधिसत्त्वैभ्यः- bhothisattvebhyah -โภอิสตตเวภยะ-(พระโพธิสัตว์
 ทั้งหมด)แปลรวมความว่า ขอความนอบน้อมจงมีแด่ปวงพระพุทเจ้าและพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย

3. **विद्याचरणसम्पन्नः**-vidyācāraṇasampannah-วิทยาจรณสมปนนะประกอบด้วยคำ
 วิทยา - vidyā - วิทยา (ความรู้)+ रण- carāṇa- จรณ(จรณะ)+ सम्पन्नः- sampannah-
 สมปนนะ (ถึงพร้อมด้วย) แปลรวมความว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยวิทยาและจรณะ

4. **शास्ता देवमनुष्याणां**- śāstā devamanuṣyāṇām- ศาสตา เทวมนุษยานาม
 ประกอบด้วยคำशास्ता-śāstā- ศาสตา (ศาสตา)+ देवमनुष्याणां- devamanuṣyāṇām - เทวมนุษ
 ยานำ(เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย) แปลรวมความว่า ผู้เป็นศาสตาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ต่อไปนี้เป็น การเปรียบเทียบอักขรวิธีการใช้สระพยัญชนะ ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาเขมร

ตาราง 5 ตัวอักษรเทวนาครี ตัวอักษรภาษาเขมร และอักษรวิธีกาษาเขมรที่ได้รับ
อิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤต เปรียบเทียบกับอักษรวิธีกาษาของไทย และ
อักษรโรมัน

อักษรเทวนาครี	อักษรเขมร	อักษรปริวรรต(ท.)	เสียงอ่าน(ส.)อักษรโรมัน	ความหมาย
देवनागरी	เจรสาตรี	เทวนาครี	devanāgarī	เทวนาครี
नगर	นคร	นคร	nagara	นคร
बल	ถล	พล	bala	พล กำลัง
वचन	วชน	วจน	vacana	วจน คำพูด
आगम	อาคม	อาคม	āgama	อาคม มา
मुनि	มุณี	มุณี	muni	มุณี นักบวช
शास्ता	สาสตา	สาสตา	śāstā	สาสตา
बुद्धो	พุทโธ	พุทโธ	buddho	พุทโธ
भिक्षुसंघ	ภิกษุสงฆ	ภิกษุสงฆ	bhikṣusamgha	ภิกษุสงฆ์
आर्यसंघ	อารยสงฆ	อารยสงฆ	āryasamgha	อารยสงฆ์
अदिति	อติติ	อติติ	aditi	อติติ(น.)
हितोपदेश	หิตอบเทศ	หิตอบเทศ	hitopadeśa	หิตอบเทศ
महाभारत	มหาภารต	มหาภารต	mahābhārata	มหาภารต
कन्य	กนยา	กนย(ส.) กณญา(ป.)	kanya	กัณยา นางสาว
सावित्री	สาวิตรี	สาวิตรี	sāvitrī	สาวิตรี
रामायण	รามายณะ	รามายณะ	rāmāyaṇa	รามายณะ
भूमिशास्त्र	ภูมิศาสตร์	ภูมิศาสตร์	bhūmisāstra	ภูมิศาสตร์

ที่มา: Macdonell (1927)

จากตาราง 5 เป็นการเปรียบเทียบอักขรวิธีการใช้สระ พยัญชนะ ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร โรมันและภาษาไทย ในการใช้ตัวอักษรเขมรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤตแม้ว่าอักษรเทวนาครีจะต่างไปจากภาษาเขมร แต่ระบบการเขียนคำจะคล้ายกัน กล่าวคือ ใช้ระบบการสังโยคหรือตัวสะกดตัวตามคล้ายกัน ในภาษาเขมรตัวสะกดใช้ตัวเต็ม แต่ตัวตามใช้เชิงอักษร เหมือนกันกับอักษรเทวนาครี ซึ่งต่างจากอักขรวิธีการใช้ตัวอักษรไทยที่ใช้ทั้งตัวสะกดและตัวตามเป็นอักษรประเภทเดียวกัน ไม่ใช่เชิงอักษรเหมือนอักษรเทวนาครีและอักษรเขมร

อักขรวิธีพยัญชนะสังโยค-สังยুক্তภาษาบาลีสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาเขมร

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กัมพูชามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอินเดียมาแต่โบราณกาล ก่อนไทยสยามลักษณะอักขรวิธีของบาลีสันสกฤตที่ได้ส่งทอดให้แก่อักขรวิธีของภาษาเขมรคือ ภาษาเขมรใช้อักขรวิธีแบบพยัญชนะสังโยค-สังยুক্তตามแบบของภาษาบาลีสันสกฤตทุกประการ พยัญชนะในภาษาเขมรนอกจากมีพยัญชนะตัวเต็มแล้ว ยังมีพยัญชนะตัวเชิงเพิ่มอีก เป็นเพราะในภาษาบาลีสันสกฤต พยัญชนะควบหรือพยัญชนะสังโยคที่เป็นตัวตามจะเขียนด้วยเชิง เรียกว่า สยูกต อักษรานิ (ส.) แปลว่าอักษรสังโยคทั้งหลาย

หลักเกณฑ์อักษรสังโยคภาษาบาลีสันสกฤต

พยัญชนะในภาษาเขมรแบ่งเสียงพยัญชนะตามฐานที่เกิดเหมือนภาษาบาลีสันสกฤต แบ่งเป็น 5 วรรค วรรคละ 5 ตัว และเศษวรรค 8 ตัว รวมเป็น 33 ตัว

หลักเกณฑ์อักษรสังโยคภาษาบาลี มีดังนี้

พยัญชนะแถวที่ 1 เป็นตัวสะกด พยัญชนะแถวที่ 1-2 วรรคเดียวกันเป็นตัวตาม (เว้น ง ไม่ตามตัวเอง)

พยัญชนะแถวที่ 3 เป็นตัวสะกด พยัญชนะแถวที่ 3-4 วรรคเดียวกันเป็นตัวตาม

พยัญชนะแถวที่ 5 เป็นตัวสะกด พยัญชนะทุกตัวในวรรคเดียวกันตามได้

พยัญชนะเศษวรรคมีตัวสะกดและตัวตามได้บางตัว

พยัญชนะภาษาเขมร 33 ตัว ในตาราง 6 พยัญชนะแถวบนในแต่ละวรรค เป็นพยัญชนะตัวเต็ม ส่วนแถวล่างของแต่ละตัวเป็นพยัญชนะตัวเชิง

ตาราง 6 อักษรภาษาเขมรที่ซ้อนกันอยู่ในแนวนอน-ล่าง ด้านบนเป็นพยัญชนะตัวเต็มด้านล่างเป็นตัวเชิงซ้อนกันเป็นคู่ ๆ

พยัญชนะแถวที่	1	2	3	4	5
วรรณที่ 1	ก	ข	ค	ฅ	ง
	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
วรรณที่ 2	ฎ	ฏ	ฐ	ณ	ด
	ฉ	ช	ฌ	ญ	ฎ
วรรณที่ 3	ฏ	ฐ	ณ	ด	ค
	ฎ	ฏ	ฐ	ณ	ด
วรรณที่ 4	ค	ฅ	ง	จ	ฉ
	ช	ฌ	ญ	ฎ	ฏ
วรรณที่ 5	ฅ	ง	จ	ฉ	ช
	ฌ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ
เศษวรรณ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ	ณ
	ด	ค	ฅ	ง	จ
	ฉ	ช	ฌ	ญ	ฎ
	ฏ	ฐ	ณ	ด	ค

จากตาราง 6 แสดงเชิงอักษรที่ซ้อนกันได้พยัญชนะตัวเต็มข้างบนเป็นคู่ ๆ เชิงอักษรแต่ละตัวใช้เขียนเป็นตัวตามในพยัญชนะสังโยค (คำที่มีตัวสะกด - ตัวตาม และคำที่เป็นอักษรควบ)

ลักษณะอักษรสังโยคแบบภาษาบาลีสันสกฤตที่เขมรนำมาใช้ในภาษาของตนปรากฏในตาราง 7 ดังต่อไปนี้

ตาราง 7 คำภาษาเขมรที่ยังรักษารูปศัพท์ทุกเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตโดยไม่มีการตัดเสียงตัวสะกดตัวตามในคำที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต

คำภาษาเขมร	อักษรปริวรรต(ท)	สัทอักษรสากล	ความหมาย
คิลานฐาน	คิลานฐาน	/khilaanatthaan/	สถานพยาบาล
คิลานุปฐาก	คิลานุปฐาก	/khilaanupatthaak/	พยาบาลชาย
คิลานุปฐายิกา	คิลานุปฐายิกา	/khilaanupatthaayikaak/	พยาบาลหญิง
มตเตยสาลา	มตเตยสาลา	/mattēyasālaa/	โรงเรียนอนุบาล
มนโอสจเขตนา	มนโอสจเขตนา	/manoosajceetanaa/	ความรู้สึกทางใจ
สรพงคกาย	สรพงคกาย	/sarpeṅkaay/	สรพงคกาย
สิปปวูปกมม	สิปปวูปกมม	/seppawappakam/	งานช่าง
อนุสวารีย์	อนุสวารีย์	/ʔanusawarii/	อนุสวารีย์(ของที่ระลึก)
อเนกปมาณ	อเนกปมาณ	/ʔaneekapamaan/	ปริมาณมาก
อภินนมนุส	อภินนมนุส	/ʔakinnamnuh/	ไม่ใช่มนุษย์
อาทิฐฐสพท	อาทิฐฐสพท	/ʔaathitthasap/	เสียงต้น
อรญฺประเทศ	อรญฺประเทศ	/ʔarajṅprathet/	อรัญประเทศ
ปสววูปกมม	ปสววูปกมม	/pasuwappakam/	การผลิตสัตว์
อิสริยารณ	อิสริยารณ	/issariyaaphon/	อิสริยารณ
อุชฌานปพพาน	อุชฌานปพพาน	/ʔutchaanappahaan/	ละครมอ่งเง่ไม้ตี
อุปปตติเหตุ	อุปปตติเหตุ	/ʔupbatthihaet/	อุบัติเหตุ
อุทฺธมภาคจร	อุทฺธมภาคจร	/ʔutthōmpheekcaʔ/	เชลลืออเตอร์
อุทฺทสสิกขา	อุทฺทสสิกขา	/ʔuttehsaksaa/	นิเทศการศึกษา

ที่มา: Bunkhloi (2005) ; Buddhasasanabanditya (1989)

จากตาราง 7 จะเห็นได้ว่าหลักตัวสะกดตัวตามในภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาเขมรยังคงรักษาไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ต่างจากภาษาไทยที่มีการตัดตัวสะกด คงไว้แต่ตัวตามในพยัญชนะวรรค ฎะ และคำที่ตัวสะกดตัวตามเป็นตัวเดียวกัน ยกเว้นตัวตามที่มีสระกำกับตัวอย่าง

- **สรพงคกาย** /sarpeṅkaay/ สรพงคกาย เป็นคำยืมมาจากภาษาสันสกฤตจะเห็นได้ว่าภาษาเขมรรับ**วิสรค**มาจากภาษาสันสกฤตในคำว่า **สรพงคกาย**อักษร **ร** นำมาจาก **วิสรค** ใช้เครื่องหมายเดียวกับสันสกฤต คือ ิ อักษรเทวนาครีใช้ว่า **सर्वः-sarva** - **สร** แปลว่าทั้งปวง ไทยใช้ว่า**สรรพเสียงรร**(ร หัน) นำมาจาก **ร** ในภาษาสันสกฤตเหมือนกัน

- ศสฺฐวฤษฏภฏฏออสสรฤษฏภฏฏ /issariyaaphoon/ ศสฺฐวฤษฏ ออส ในภาษาไทยตัด ส ออกตัวหนึ่ง คงเหลือเพียง ออสฤษฏภฏฏ แต่ภาษาเขมรคง ส ไว้ทั้งสองตัว

3. อักษรวิธีบาลีสันสกฤตที่นำมาปรับใช้ในภาษาพื้นบ้านหรือคำสามัญในภาษาเขมร

อิทธิพลทางด้านอักษรวิธีภาษาบาลีสันสกฤตยังคงตกทอดไปถึงคำธรรมดาสามัญของชาวเขมรที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันแต่ดั้งเดิมด้วย ร่องรอยที่ปรากฏในภาษาเขมรปัจจุบันซึ่งสืบทอดมาจากอาณาจักรขอมโบราณที่ได้รับมาทั้งด้านรูปตัวอักษรนี้ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์แนบแน่นของอารยธรรมอินเดียที่มีต่ออาณาจักรพระนครหรือนครธมและตกทอดร่องรอยทางด้านภาษาตัวอักษรและอักษรวิธีอย่างชัดเจนมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักเกณฑ์อักษรสังโยคในภาษาบาลีสันสกฤต

ลักษณะการสังโยคในคำภาษาเขมรสามัญที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งมีใช้คำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤตปรากฏในตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 อักษรวิธีการใช้ตัวอักษรแบบสังโยคในภาษาบาลีสันสกฤตในคำพื้นฐานหรือคำสามัญในภาษาเขมรที่เข้ามาแต่เดิมในภาษา

วรรณ	ตัวสะกดตัวตาม	คำภาษาเขมร	อักษรปวิวรรณ(ท.)	สัทอักษรสากล	ความหมาย
กะ วรรณ	งก	คฆุ	จงกา	/caŋkaa/	คาง
	งก	กไขบ	กงแกบ	/kaŋkaep/	กบ
	งข	บขุ	บงข	/baŋkham/	บังคับ
	งค	บฆุ	บงคา	/baŋkiə/	กึ่งใหญ่
	งค	คฆุค	คจกค	/kiŋkəc/	คางคก
	งฆ	มฆุค	มจฆค	/mənŋkət/	มังกค
จะ วรรณ	ญจ	บญจ	บญจญ	/baŋcəŋ/	ออกไป
	ญจ	บญจค	บญจค	/baŋcəc/	หลอกหลวง
	ญจ	กญจญจ	กญจญจ	/kaŋcəŋcəc/	เขียดตะปาด
	ญช	บญจค	บญจค	/baŋcəc/	อธิบาย
	ญฉ	บญฉ	บญฉ	/baŋcəc/	ทำให้เจ็บ

วรรณคดี	ตัวละครตัวตาม	คำภาษาเขมร	อักษรปวิรรต(ท.)	สัทอักษรสากล	ความหมาย
ภูษะ วรรณคดี	ณัฐ	บณฺฑาล	บณฺฑาล	/bandaal/	บันฑาลให้
	ณฺด	หณฺฑัก	อนฺดัก	/ʔandaek/	แต
	ณฺด	สณฺฑัก	สนฺดก	/sandaek/	ถั่ว
	ณฺด	กณฺฑกร	กณฺฑกร	/kandal/	หนู (น.)
	ณฺณ	บณฺณ	บณฺณ	/bannae/	ทำให้เข้าใจ
	ณฺณ	ปณฺณ	ปณฺณ	/pannəŋ/	เท่านั้น
ตะ วรรณคดี	นฺด	กณฺฑล	กณฺฑล	/kantol/	กลมน
	นฺด	บณฺธก	บณฺธก	/banthak/	ทำให้ตก
	นฺท	สณฺฑ	สนฺฑ	/santuuc/	เปิด
	นฺธ	กณฺฑ	กณฺฑ	/kanthiəy/	ตะพานน้ำ
ปะ วรรณคดี	มฺป	หณฺฑ	อมฺบาล	/ʔambaal/	บรรดา
		หณฺฑ	อมฺบอส	/ʔambəoh/	ไม้กวาด
		หณฺฑ	อมฺบิล	/ʔambəl/	เกลือ
	มฺพ	หณฺฑ	อมฺพิล	/ʔampil/	มะขาม
		มฺภ	กณฺฑ	กณฺฑ	/kamphucəəŋ/
วรรณคดีผสม	นฺย	ณฺญ	พณฺญ	/pŋnyht/	ยาวออก
	งฺร	ณฺญ	พณฺญ	/pŋnyriik/	ขยายออก
	นฺส	ณฺญ	กณฺญ	/kansaəŋ/	ผ้าเช็ดหน้า
		ณฺญ	กณฺญ	/tŋnsaay/	กระต่าย
	นฺล	ณฺญ	อนฺล	/ʔanlŋʔ/	ผัก
	งฺร	ณฺญ	บงฺร	/banruəŋ/	หัดสั้น
	งฺอ	ณฺญ	บงฺอ	/banʔaem/	ของหวาน

ที่มา: Royal Society of Cambodia (2005)

จากตาราง 8 เป็นตัวอย่างคำสามัญภาษาเขมรที่เข้ามาแต่ดั้งเดิมในภาษา ถึงแม้จะเป็นคำดั้งเดิมในภาษาเขมรก็จริงแต่ก็ปรากฏลักษณะการสียงโยคที่คล้ายคลึงกับการสียงโยคในคำที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤตเหมือนกัน ยกตัวอย่างคำ **กณฺญ** จากตาราง 7 ซึ่งเป็นคำสามัญที่ใช้ในภาษาเขมร คือ

กณฺญ ๓๕ กณฺญ /kəŋcaŋceec/เขียนตะปาต

จะเห็นได้ว่า คำสามัญคำนี้ ใช้วิธีเขียนแบบสียงโยคในภาษาบาลีสันสกฤต กล่าว

คือ ญ เป็นพยัญชนะแถวที่ 5 เป็นตัวสะกด พยัญชนะทุกตัวในวรรค จะ ตามได้ คำนี้มี ญ สะกด ตามด้วย จ ถึง 2 แห่ง คือ กญจ และ จาญจ คำอื่นๆ ที่ยกมาในตาราง 8 ข้างบนก็ ใช้หลักเกณฑ์ตัวสะกดตัวตามแบบเดียวกัน เป็นหลักฐานที่แสดงอย่างชัดเจนว่าภาษาเขมร มีประวัติความเป็นมาที่แนบแน่นกับภารตประเทศมาแต่โบราณกาล

อักษรวิธีการใช้อักษรไทยเขียนคำบาลีสันสกฤต

ความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์ระหว่างไทยสยามกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีลักษณะใกล้ชิดกันมาตั้งแต่การก่อตั้งอาณาจักรขอมยุคเมืองพระนครหรือนครธมที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นต้นมา อาณาจักรขอมในอดีตครอบคลุมพื้นที่ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน รวมไปถึงพื้นที่ในอินโดจีน พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย พื้นที่ทางด้านทิศใต้ของประเทศลาว (Siam, 2000) ในระยะแรกไทยสยามได้รับอิทธิพลทางอารยธรรมของขอม แม้อักษรไทยก็ได้รับการดัดแปลงมาจากอักษรขอมและอักษรมอญอีกต่อหนึ่ง ไทยสยามกับ กัมพูชามีความใกล้ชิดกันมาเนิ่นนานตั้งแต่โบราณ แม้ว่าภาษาไทยและภาษาเขมรจะอยู่ต่าง ตระกูลกัน แต่ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันจึงต่างก็มีการยืมคำในภาษาของแต่ละฝ่ายมา ใช้เป็นจำนวนมาก ในระยะหลังที่ทั้งสองชาตินำคำบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาของตน ก็ ยิ่งทำให้ภาษาไทยและภาษาเขมรที่อยู่ต่างตระกูลกัน มีคำใช้ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นภาษาต่างตระกูลกันคือภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด ภาษาเขมรเป็นภาษาคำติดต่อ

คำบาลีสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยจะมีลักษณะทางอักษรวิธีที่แตกต่างจาก ภาษาเดิมบางส่วน ต่างจากอักษรวิธีการนำคำบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาเขมร ที่ยังคง รักษาอักษรวิธีตามแบบฉบับดั้งเดิมไว้อย่างมั่นคงมาตลอดสาย พยานหลักฐานสำคัญคือ ศิลจารึกในอาณาจักรขอมที่ปรากฏตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 10-11 เป็นต้นมาแสดงให้เห็น การวิวัฒน์จากอักษรวิธีอักษรพราหมี อักษรปัลลวะ อักษรเทวนาครี มาเป็นอักษรเขมรในปัจจุบัน ส่วนอักษรวิธีการเขียนคำในภาษาไทยแม้จะพยายามรักษาเสียงเดิมของคำบาลี สันสกฤตไว้ก็จริง แต่ก็มี การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับภาษาไทย ที่ไม่ใช้อักษรตัวเชิงเหมือน อักษรอินเดียและอักษรเขมรสำหรับเขียนคำในภาษา ทำให้การเขียนการอ่านง่ายขึ้นมากกว่า ภาษาเขมร เนื่องจากเวลาอ่านสายตาจับจ้องพยัญชนะ สระ ที่เรียงกันตามลำดับในแนวนอน ไปตลอด ไม่ต้องกังวลต้องจ้องดูอักษรตัวเชิงที่ควบกันอยู่ในแนวนอน-ล่างของบรรทัดเหมือน ภาษาเขมร ทำให้อ่านภาษาไทยได้คล่องแคล่วรวดเร็วกว่าภาษาเขมรไม่มีการชะงักเมื่ออ่าน คำที่มีตัวสะกดตัวตาม

การปรับแปลงอักษรวิธีคำบาลีสันสกฤตบางส่วนให้เหมาะสมกับภาษาไทย

ลักษณะทางอักษรวิธีภาษาไทยที่แตกต่างจากภาษาบาลีสันสกฤตเดิมบางส่วน โดยการตัดพยัญชนะตัวสะกดคงไว้แต่ตัวตาม มีหลักเกณฑ์พอสรุปสังเขปดังนี้

1. คำในวรรค ฐะ ภาษาไทยตัดพยัญชนะสังโยคที่เป็นตัวสะกดออก เหลือเพียงพยัญชนะตัวตาม แต่ให้คงไว้หากตัวตามมีสระกำกับ
2. คำที่มีตัวสะกดตัวตามเป็นตัวเดียวกัน และตัวตามไม่มีสระกำกับให้ตัดตัวสะกดออกแต่ถ้าตัวตามมีสระกำกับให้คงตัวสะกดไว้ตามเดิม

ส่วนอักษรวิธีตัวสะกดตัวตามหรือพยัญชนะสังโยคในภาษาเขมร ยังคงอักษรไว้ตามลักษณะเดิมทั้งหมด ไม่มีการตัดออกแต่อย่างใด ดังตัวอย่างเปรียบเทียบในตาราง 9

ตาราง 9 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงอักษรวิธีบางส่วนในพยัญชนะสังโยคในภาษาไทย กับอักษรวิธีภาษาเขมร

บาลีสันสกฤต	ภาษาไทย	ภาษาเขมร	อักษรปริวรรต(ท)	คำแปล
ภณฺฐ	รัฐ	រដ្ឋ	ภณฺฐ	แวนแคว้น
ราชภณฺฑ	ราชภัฏ	រាជភ្នំ	ราชภณฺฑ	คนของพระราชา
คุณวุฑฺฒิ	คุณวุฒิ	គុណវុឌ្ឍិ	คุณวุฑฺฒิ	ระดับความรู้
วฑฺฒนธรม	วัฒนธรรม	វឌ្ឍនធម៌	วฑฺฒนธรม(ศ)	ความเจริญ
วิชาชีวิ	วิชาชีพ	វិជ្ជាជីវ	วิชาชีวิ	วิชาชีพ
วณฺณ	วัฒนธรรม(วรรณะ)	វណ្ណ	วณฺณ	ผิวพรรณ ชั้น
กิจจกมฺม	กิจกรรม	កិច្ចកម្ម	กิจจกมฺม	กิจกรรม
เวຍยการณ	ไวยากรณ์	វេយ្យាករណ៍	เวຍยการณ	ไวยากรณ์
วภูฏสฺสสาร	วุฒิสสาร	វដ្តសំសារ	วภูฏสฺสสาร	การเรียนว่ายตายเกิด
วิปสฺสนา	วิปัสสนา, วิปัสนา	វិបស្សនា	วิปสฺสนา	การเห็นแจ้ง
กมฺมภูฏาน	กรรมฐาน	កម្មដ្ឋាន	กมฺมภูฏาน	กรรมฐาน
วุฑฺฒาจารย์	พุดาจารย์	វុឌ្ឍិចារ្យ	วุฑฺฒาจารย์	พุดาจารย์
อุปเมยย	อุปเมย	ឧបមេយ្យ	อุปเมยย	การเปรียบเทียบ
รัฐธรมฺมณฺณ	รัฐธรรมนุญ	រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	รัฐธรมฺมณฺณ	รัฐธรรมนูญ
กปป	กัป	កប្ប	กปป	เวลายาวนาน
กल्प	กัลป์	កល្ប	กल्प	เวลายาวนาน
อิสฺสรภาพ	อิสฺรภาพ	ឥស្សរភាព	อิสฺสรภาพ	เป็นใหญ่ในตนเอง
อุตตมมจฺจล	อุตมมงคล	ឧត្តមង្គល	อุตตมมจฺจล	มงคลสูงสุด

บาลีสันสกฤต	ภาษาไทย	ภาษาเขมร	อักษรปวิวรรต(ท)	คำแปล
เขตต์	เขต	ខេត្ត	เขตต์	บริเวณ
เทยยทาน	ไทยทาน	ទេស្យតាន	เทยยทาน	ของถวาย
สตตปกรณ	สตัปกรณ์	សត្តប្បករណ	สตตปกรณ	สวดสตัปกรณ์
สปบุริส	สับุรุช	សប្បុរស	สปบุริส	คนดี
ธมมยุตต(ธรม)	ธรมยุตติ	ធម្មយុត្តិ	ธมมยุตติ	ธรมยุตติ
อภฺฐูปริชาร	อัฐฺฐุบริชาร	អង្គប្បវិញ្ញា	อภฺฐูปริชาร	อัฐฺฐุบริชาร
เวเนยยบุคคล	เวไนยบุคคล	វេនេយ្យបុគ្គល	เวเนยยบุคคล	บุคคลที่สอนได้

จากตาราง 9 จะเห็นความแตกต่างในการนำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย และภาษาเขมร ภาษาไทยมีการตัดพยัญชนะบางตัวออกตามหลักเกณฑ์ในการปรับแปลง คำบาลีสันสกฤตบางส่วนให้เหมาะสมกับภาษาไทยตามที่กล่าวมา ส่วนภาษาเขมรจะคงไว้ตามอักษรวิธีเดิมของภาษาบาลีสันสกฤตทุกเสียง

เปรียบเทียบการนำคำภาษาบาลีสันสกฤตมาสร้างคำใช้ในภาษาไทยและภาษาเขมร

ภาษาเขมรนอกจากยืมคำศัพท์จากภาษาบาลีสันสกฤตมาโดยตรงแล้ว ยังมีวิธีการสร้างคำมาใช้ในภาษาเขมรด้วย ภาษาบาลีสันสกฤตจึงเป็นคลังทางภาษาที่สำคัญในการสร้างคำใหม่ ๆ เพื่อให้ก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อิทธิพลของภาษาบาลีสันสกฤตในลักษณะดังกล่าวก็ยังมีต่อการสร้างคำในภาษาไทยเช่นเดียวกัน

การแผลงคำแบบภาษาเขมร-อินเดีย

การสร้างคำที่รับมาจากภาษาบาลีสันสกฤตของเขมร มีวิธีการคล้ายกับภาษาไทย ในภาษาเขมรถือว่าคำที่นำมาจากภาษาบาลีสันสกฤตจัดเป็นคำของภาษาเขมรแล้วโดยปริยายเช่นเดียวกับภาษาไทย ดังนั้นการสร้างคำขึ้นใหม่เขมรจึงเรียกว่าการแผลงคำแบบภาษาเขมร-อินเดีย โดยใช้วิธีการเติมคำแบบอุปสรรคในภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเขมรเรียกว่าเติมบุพพทตรงกับคำอุปสรรคในภาษาไทย การเติมอุปสรรคแบบไทยหรือการเติมบุพพทแบบเขมรต่างกันในภาษาไทยหน่วยอุปสรรคมี 20 คำตามแบบไวยากรณ์บาลี แต่ภาษาเขมรยังรวมไปถึงการเติมท้ายคำที่เรียกว่าปัจจัยด้วยต่างจากภาษาไทยที่เรียกคำในกลุ่มนี้ว่า คำสมาสสรุปแล้วการสร้างคำแบบเขมร-อินเดีย ในภาษาเขมรมีลักษณะ 2 ประการคือ การใช้บุพพท (อุปสรรค) เติมหน้าคำหลักและการใช้ปัจจัยเติมท้ายคำหลักลักษณะการสร้างคำ

ทั้งสองประการนี้ ภาษาเขมรถือว่าการสร้างคำในประเภทเดียวกัน

1. การใช้บุพบทเติมหน้าคำหลักการสร้างแบบนี้ของเขมรมีลักษณะเหมือนการใช้คำอุปสรรคเติมหน้าคำทุกประการ และมีลักษณะและความหมายเช่นเดียวกับภาษาไทย ดังปรากฏในตาราง 10 ดังนี้

1.1 การใช้วิธีลงอุปสรรค (Prefix) การลงอุปสรรคในภาษาเขมรเรียกว่าการลงคำบุพบท มีลักษณะเหมือนการลงอุปสรรคในภาษาไทย มีลักษณะดังปรากฏในตาราง 10 ต่อไปนี้

ตาราง 10 เปรียบเทียบการสร้างคำโดยการลงอุปสรรคในภาษาไทยและลงบุพบทในภาษาเขมร

ภาษาไทย	อุปสรรค		อักษรปวิวรรค(พ)	คำศัพท์เติมอุปสรรค		ภาษาไทย
	ภาษาเขมร	คำแปล		ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
1. อติ	หฺทึ	ยิ่ง เกิน ล่วง	อติเทพ	หฺจึเเซต	/ʔatiteeb/	อติเทพ
			อติพาล	หฺทึเทถ	/ʔateteeb/	อติพาล
			อติทุกข	หฺทึตุก	/ʔatetuk/	อติทุกข์
2. อธิ	หฺทึ	ยิ่ง ใหญ่ ทัพบ	อธิบดี	หฺทึบถึ	/ʔathibaadey/	อธิบดี
			อธิโลก	หฺทึโลก	/ʔathilook/	อธิโลก
			อธิศีล	หฺทึลึน	/ʔathisel/	อธิศีล
3. อนุ	หฺสุ	น้อย ภายหลัง ตาม	อนุมติ	หฺสุมถึ	/ʔanumat/	อนุมติ
			อนุรกษ	หฺสุรก	/ʔanurəʔ/	อนุรักษ
			อนุวัตน์	หฺสุวถึ	/ʔanuwət/	อนุวัตน์
4. อป	หฺบ	ปราศ หลีก	อปมงคล	หฺบมก	/ʔapaməŋkɔl/	อัปมงคล
			อปยศ	หฺบยบ	/ʔapayəb/	อัปยศ
			อปทรพย	หฺบตฺร	/ʔapatrəp/	อัปทรัพย์
5. อภิ	หฺทึ	ยิ่ง ใหญ่ ทัพบข้างหน้า	อภินนท	หฺทึนถึ	/ʔaphinən/	อภินันท์
			อภิบาล	หฺทึบาถ	/ʔaphibaal/	อภิบาล
			อภिरกษ	หฺทึรก	/ʔaphirəʔ/	อภिरักษ
6. อว โอ	หฺฝ ฝภา	ลง ต่ำ	อวสาน	หฺฝลว	/ʔawasaan/	อวสาน
			อวชาต	หฺฝวถึ	/ʔawacest/	อวชาต
			อวโลกน	หฺฝโลกถึ	/ʔawalook/	อวโลกน

อุปสรรค			คำศัพท์เติมอุปสรรค		ภาษาไทย	
ภาษาไทย	ภาษาเขมร	คำแปล	อักษรเบรลล์(ท)	ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
7. อา	ภา	ทั่ว อัง กลับความ	อาคม	ภาคิย	/ʔaakum/	อาคม
			อาการ	ภาคาริ	/ʔaakaaraʔ/	อาการ
			อาทาน	ภาทาน	/ʔaateən/	อาทาน
8. อุ	อุ	ขึ้น นอก	อุทัย	อุตึย	/ʔutɔy/	อุทัย
			อุทาน	อุทาน	/ʔuteən/	อุทาน
			อุทธรณ์	อุตุธณ์	/ʔutthoŋ/	อุทธรณ์
9. อุป	อุบ	ใกล้ ร่อง มั่น	อุปราช	อุบภาณ	/ʔupareəc/	อุปราช
			อุปกิจจ	อุบกิจจ	/ʔupakəc/	กิจที่ต้องรีบทำ
			อุปทวีป	อุบตุวีบ	/ʔupatwiip/	ทวีปเล็ก ๆ
10. ทู	ตุ	ชั่ว ยากลำบาก ไกล	ทุดติ	ตุตุติ	/tukəəʔteʔ/	ไปทางไม่ดี
			ทุดนทะเล	ตุตุณ	/tuchantəəʔ/	ปรารถนาไม่ดี
			ทुरुชน	ตุตุณ	/turéəcneən/	คนชั่ว
11. นิ	นี	เข้า ลง	นิวดตน์	นีวตุณ	/niwəət/	นิวัตน์
			นิมมีต	นีมุต	/nimit/	นิมิต
			นิกเขปบท	นีเกุบบต	/nikhaepbat/	นิเขปบท
12. นีร	นีริ	ไม่มี ออก	นิรคุณ	นีริคูน	/nirkunn/	นิรคุณ
			นิรโทษ	นีริเอต	/nirəətoh/	นิรโทษ
			นิรภัย	นีริเอphy	/nirəəphy/	นิรภัย
13. ป พร	ป ปร	ทั่ว ข้างหน้า ก่อน ออก	ปราชชน	ปรปะณ	/praceəcneən/	ปราชชน
			ปรดิคมม	ปรติคิม	/pratəkam/	ประดิกรรม
			ปทีป	ปติบ	/pratip/	ปทีป
14. ปฎิ	ปฎิ	เฉพาะ ตอบ ทวน กลับ	ปฎิวัติ	ปฎิวัต	/padewəət/	ปฎิวัติ
			ปฎิทาน	ปฎิทาน	/padetian/	ปฎิทาน
			ปฎิสุนธิ	ปฎิสนธิ	/padesonthi/	ปฎิสุนธิ
15. ปร	ปรั	อื่น	ปรปกส	ปรัปค	/parapaʔ/	ปรปักษ์
			ปรโลก	ปรัลลค	/paralook/	ปรโลก
			ปรทารกมม	ปรัทารคค	/parathaarakam/	ปรทารกรรม
16. ปรา	ปรั	กลับความ	ปราชัย	ปรัชัย	/paraaci/	ปราชัย
			ปราภพ	ปรัภค	/paraaphəp/	ปราภพ
			ปรัมุข	ปรัมุค	/paraamuk/	ปรัมุข
17. ปรี	ปรั	รอบ	ปริมณฑล	ปรัมณฑล	/pareməndhol/	ปริมณฑล
			ปรีชน	ปรัชน	/pareəcneən/	คนที่อยู่ใกล้ๆ
			ปรีสถาน	ปรัสถาน	/pareəthaan/	สถานที่รอบๆ
18. วิ	วี	วิเศษ แจ่ง ต่าง	วิวาท	วีวาท	/wiweəʔ/	วิวาท
			วิปกส	วีปค	/wipak/	วิปักษ์
			วิสามณญ	วีสามญ	/wisaamaj/	วิสามัญ

ภาษาไทย	อุปสรรค		อักษรวิวรรต(ท)	คำศัพท์เติมอุปสรรค		ภาษาไทย
	ภาษาเขมร	คำแปล		ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
19. สี่	สี่	ร่วม พร้อม	สงคม	สี่บู้ย	/sɔŋkum/	สังคม
			สี่โยค	สี่ไบยาค	/samyook/	สังโยค
			สมภูฐาน	สี่บู้ญ่าส	/samutthaan/	สมภูฐาน
20. สู่	สี่	ตี งาม ง่าย	สุคนธ	สี่ตีสู่	/soʔkɔ̃n/	สุคนธ์
			สุฉนทะ	สี่ตีสู่	/soʔchantɕəʔ/	สุฉนทะ
			สุคติ	สี่ตีสู่	/soʔkɕəʔ/	สุคติ

จากตาราง 10 จะเห็นลักษณะคำภาษาเขมรยังรักษากฎการสัทอักษรตามแบบภาษาบาลีสันสกฤตไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

1.2 การสร้างคำแบบเติมบุพพท

ในภาษาเขมรการนำคำที่มีความหมายในตัวเองมาเติมข้างหน้าแบบอุปสรรค (Prefix) เขมรเรียกว่าบุพพท จัดรวมอยู่ในการเติมคำแบบบุพพทเหมือนกัน คำเหล่านี้ ได้แก่ คำเติมหน้า บุพพ การ สห อ เอก มหา พหู ดังปรากฏในตาราง 11 ดังต่อไปนี้

ตาราง 11 ในภาษาเขมรการนำคำที่มีความหมายในตัวเองมาเติมข้างหน้าแบบอุปสรรค (Prefix) เขมรเรียกว่าบุพพท จัดรวมอยู่ในการเติมคำแบบบุพพทเหมือนกัน

คำเติม	อักษร วิวรรต (ท.)	การสร้างคำแบบเติมบุพพท		ความหมาย
		ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
1. บุพพ- ก่อน	บุพพภาค	บุพพภาค	/boppɕəpɕeə/	เบื้องต้น
	บุพพลาภ	บุพพลาภ	/boppɕəleəp/	ลาภเบื้องต้น
	บุพพสิทธิ	บุพพสิริ	/boppɕəsət/	สิทธิเบื้องต้น
	บุพพเหตุ	บุพพเหตุ	/boppɕəhaet/	เหตุเบื้องต้น
2. การ-	การสนนิภูฐาน	กาสนนิภูฐาน	/kaasannithaan/	การสนนิภูฐาน
3. สห-ร่วม	สหรัญนตรี	สหรัญนตรี	/saharɔ̃əthmɔ̃ntɕəʔ/	รัญนตรีร่วม
	สหลักษณติก	สหลักษณติก	/sahaləʔʔhantekaʔ/	หลักเกณฑ์ร่วม
4. อ- ไม่	อกตัญญู	อกตัญญู	/ʔakatəŋŋuu/	อกตัญญู
	อสนติสุข	อสนติสุข	/ʔasanteʔsok/	อสนติสุข
	อหิงสา	อหิงสา	/ʔahəŋsaa/	อหิงสา

คำเดิม	อักษร ปริวรรต (ท.)	การสร้างคำแบบเติมบุพพท		ความหมาย
		ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
5. เอก- หนึ่ง	เอกอุททะ	៉กัณฐุ	/ʔaekachantəʔ/	เอกฉันท์
	เอกทิส	៉กัจิส	/ʔaekath/	เอกทิด
	เอกอุตตม	៉กัชตุลล	/ʔaekʔutdam/	ชาพณา
6. มหา - ยิ่งใหญ่	มหาชน	ยชาณ	/mohaacən/	มหาชน
	มหานคร	ยชาณคร	/mohaancək/	มหานคร
	มหาวิถี	ยชาวิถี	/mohaawithəy/	มหาวิถี
7. พหู- มาก	พหูพยางค์	ตปะพุกัญ	/pəəhuʔpyəŋk/	พหูพยางค์
	พหูพจนเทศ	ตปะพุกัญเทศ	/pəəhuʔpaccaekateh/	โพลีเทคนิก

จากตาราง 11 จะเห็นได้ว่าการนำคำมาเติมหน้าคำเดิมซึ่งไม่ใช่หน่วยอุปสรรคในภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งภาษาเขมรเรียกใหม่ว่าบุพพท ก็ถือว่าเป็นการสร้างคำแบบบุพพทเหมือนอุปสรรคเช่นเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวเป็นเพราะนักอักษรศาสตร์เขมรยอมรับว่าคำที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤตทุกคำถือว่าเป็นภาษาเขมรแล้วโดยสมบูรณ์ จึงปรับการเรียกชื่อใหม่จากหน่วยอุปสรรคเป็นบุพพทและคำเดิมหลังเป็นปัจฉิมบทเพื่อแสดงเอกลักษณ์การสร้างคำที่ภาษาเขมรเรียกว่า การสร้างคำแบบเขมร-อินเดีย นั่นเอง

2. การสร้างคำแบบเติมปัจฉิมบท

ในภาษาเขมรการนำคำที่มีความหมายในตัวเองมาเติมข้างหลังคำเดิมแบบปัจจัย (Suffix) ในภาษาเขมรเรียกว่าปัจฉิมบท จัดว่าเป็นประเภทการสร้างคำแบบอุปสรรค-ปัจจัยในภาษาบาลีสันสกฤตเหมือนกัน ปัจฉิมบทได้แก่คำเติมหลัง กร การ การณ์ วิทยา ศาสตร ภาพ ธรรม กम्म ชน ฐาน วิทู นิยม อุปนัยกम्म ดังปรากฏในตาราง 12

ตาราง 12 แสดงการสร้างคำในภาษาเขมรโดยการนำคำที่มีความหมายในตัวเองมาเติมท้ายคำเดิมแบบปัจจัย ถือว่าเป็นการสร้างคำแบบอุปสรรค-ปัจจัย เหมือนกัน

คำเดิม	อักษรปริวรรต(ท.)	การสร้างคำแบบเติมปัจฉิมบท		ความหมาย
		ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
1. -กร : ผู้กระทำ	กम्मลิตธิกร	กัมมลิตธิกร	/kamməlithikaa/	กรรมลิตธิกร
	พิธิกร	พิธิกร	/pithiikaa/	พิธิกร
	ผลิตกร	ผลิตกร	/phalətakaa/	ผลิตกร

คำเติม	การสร้างคำแบบเติมปัจจัยมบท			ความหมาย
	อักษรปวิรรต(ท.)	ภาษาเขมร	สัทอักษรสากล	
2. -การ : การ กระทำ	พิธีการ	ติธิ์คาม	/pithiikaa/	พิธีการ
	วิชานการ	วิธานคาม	/withənakaa/	วิธีการ
	อธิการ	หธิ์คาม	/ʔathikaa/	อธิการ
3. -การณ้ : สิ่ง ที่เกิดขึ้น	สภาพการณ้	สภาพคามณ้	/spheəpkaa/	สภาพการณ้
	สถานการณ้	สฐานคามณ้	/sthaanakaa/	สถานการณ้
	เหตุการณ์	เฮตุคามณ้	/haetkaa/	เหตุการณ์
4. -วิทยา : ความรู้	ปกสิวิทยา	บักุวิญญา	/baʔsəywithyeə/	ปักษิวิทยา
	ภาสาวิทยา	ภาสาวิญญา	/pheəsaawithyeə/	ภาษาศาสตร์
	สาขายวิทยา	สาขายวิญญา	/saaraaywithyeə/	สาขารายวิทยา
5. -ศาสตร : วิชาการ	วิธึศาสตร	วิธึสาสฺร	/withiisaah/	วิธึวิทยา
	อักษรศาสตร	อักฺรสาสฺร	/ʔasəsaah/	อักษรศาสตร
6. -วิท : ผู้ชำนาญการ	ปกสิวิท	บักุวิฑู	/baʔsəywituu/	ปักษิวิท
	ภาสาวิท	ภาสาวิฑู	/pheəsaawituu/	ภาษาวิท
	สาขายวิท	สาขายวิฑู	/saaraaywituu/	สาขารายวิท
7. -ภาพ: สภาวะ	मितตภาพ	ยิทธิภาพ	/mittapheəp/	มิตรภาพ
	เสมอภาพ	เสวีภาพ	/smaəpheəp/	เสมอภาพ
	เสรีภาพ	เสวีภาพ	/seerəyphəəp/	เสรีภาพ
8. -ธรรม: ความเป็นไป	มนุสธรรม	ยณฺสญฺมย	/mənuhsəthəəp/	มนุษย์ธรรม
	สุจริตธรรม	สุยฺจริตฺมย	/socarəthəəp/	สุจริตธรรม
	สามัคคีธรรม	สายคฺคีตฺมย	/saamakithəəp/	สามัคคีธรรม

จากตาราง 12 จะเห็นได้ว่าการใช้ปัจจัยมบทในภาษาเขมร มีลักษณะเหมือนคำสมาสในภาษาไทยทุกประการ เพียงแต่ในภาษาเขมรนักอักษรศาสตร์เขมรต้องการสร้างเอกลักษณ์ทางอักษรศาสตร์ของตนตามหลักการการสร้างคำในภาษาเขมรแบบเขมร-อินเดียนั่นเอง

3. คำสมาสในภาษาเขมร

ในภาษาเขมรคำสมาสที่จัดว่าเป็นคำสมาสแบบเขมร- อินเดีย มีลักษณะคำสมาสแบบมีการสนธิสระและคำสมาสแบบสนธิพยัญชนะซึ่งมีลักษณะตรงกับคำสมาสในภาษาไทยเช่นกัน ดังตัวอย่างในตาราง 13

บทสรุป

การสร้างคำในภาษาเขมรและภาษาไทยมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ประการสำคัญคือ การนำหลักอักษรวิธีมาใช้ในการสร้างคำที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤตเหมือนกัน แต่คำที่ภาษาเขมรยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤตจะเด่นในเชิงของการอนุรักษ์นิยมมากกว่าภาษาไทยที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์กับการตประเทศมาเป็นพัน ๆ ปี (ตั้งแต่ประมาณสมัยพุทธศตวรรษที่ 12-18) ตั้งแต่โบราณสมัยที่อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์แผ่เข้ามาในกัมพูชา การเริ่มก่อสร้างอาณาจักรขอมในอดีตเริ่มจากอาณาจักรฟูนัน(นครพนม)อาณาจักรเจนละมาจนถึงสมัยขอมรุ่งเรืองสูงสุดในแถบอนุภาคเนยคือสมัยพระนคร(นครธม) ประจักษ์พยานแห่งความเจริญรุ่งเรืองที่ยังเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนคือสถาปัตยกรรมที่เป็นปราสาทราชวังที่แผ่กระจายอยู่อย่างหนาแน่นในกัมพูชาปัจจุบัน โดยเฉพาะบริเวณที่ตั้งของเมืองพระนครในจังหวัดเสียมเรียบ ก็ปรากฏปราสาทที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมที่วิจิตรมหัศจรรย์งดงามเป็นที่เลื่องลือไปทั่วโลกคือ ปราสาทนครวัด จัดเป็นสิ่งมหัศจรรย์ 1 ใน 7 ของโลก และรวมทั้งปราสาทที่พบทางด้านตะวันออกของประเทศไทยและทางตอนใต้ของประเทศลาว ส่วนอิทธิพลทางด้านอักษรศาสตร์คือวรรณคดีจารึกที่พบในปราสาทหลายแห่ง ที่จารึกด้วยภาษาสันสกฤตและภาษาเขมร ตั้งแต่ก่อนสมัยพระนครและสมัยหลังพระนครมีจำนวนมากถึง 1,530 หลัก (Siam,2000:5A)

ตัวอักษรที่จารึกในจารึกก่อนสมัยพระนครเป็นอักษรปัลลวะของอินเดียใต้เป็นภาษาสันสกฤต แต่งเป็นคำฉันทซึ่งนักอักษรศาสตร์ทางด้านภาษาสันสกฤตในปัจจุบันยกย่องว่าฉันทสันสกฤตในจารึกหลายหลักมีความไพเราะยิ่งกว่าฉันทของอินเดียเสียอีกและเป็นช่วงเวลาที่ยกษัตริย์ในจารึกเริ่มมีการวิวัฒนาการเป็นแบบของอักษรเขมรที่สวยงามเหมือนลวดลายในปราสาทต่าง ๆ ของเมืองพระนครในอดีต วรรณกรรมจารึกนอกจากให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ในแต่ละสมัยแล้ว ยังแสดงให้เห็นวิวัฒนาการการปรับเปลี่ยนตัวอักษรตั้งแต่อดีตกาลติดต่อกันมาเป็นเวลา 10 ช่วงสมัย จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของเขมรเรื่อยมา จนถึงอักษรของเขมรในปัจจุบัน

ด้วยความสัมพันธ์ของอาณาจักรกัมพูชาที่มีต่ออารยธรรมการตประเทศมานานแสนนาน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมก็ดี ตัวอักษรก็ดี อักษรวิธีในการใช้สระพยัญชนะก็ดี ภาษาบาลีสันสกฤตที่ปรากฏในจารึกก็ดี เป็นพยานหลักฐานที่แสดงร่องรอยทางสถาปัตยกรรมและอักษรศาสตร์เป็นอย่างดีว่า สถาปัตยกรรมและอักษรศาสตร์ ภาษาและ

ตัวอักษรของราชอาณาจักรกัมพูชาได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียอย่างแท้จริง ยิ่งในช่วงหลังที่ไทยและกัมพูชารับภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาของตน ก็ยิ่งทำให้ประเทศสองประเทศที่ใช้ภาษาต่างตระกูลกัน มีคำที่ใช้ในภาษาเหมือนกันเป็นจำนวนมากดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนบทความนี้ขอเสนอมุมมองในเชิงเปรียบเทียบการนำอักษรวิธีของบาลีสันสกฤต และการนำคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยและภาษาเขมร เพื่อเป็นอนุสติให้เรารำลึกถึงมิตรภาพในเชิงภาษาที่คู่เคียงกันมาของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาในฐานะสมาชิกอาเซียนที่เป็นเพื่อนบ้านกัน และมีคำใช้ในภาษาเหมือนกันมากที่สุดยิ่งกว่าประเทศใด ๆ ในดินแดนอุษาคเนย์นี้

Reference

- Buddhism of the Academy. (1989). **Wachananukrom Khmer phiak 1 phiak 2.** (in Khmer) [Khmer Dictionary Part 1 Part 2] (5th edition). Phnom Penh: Toyota Foundation.
- Bunkhloi, S. (1997). **Phasa Khamen Bueangton.** (in Thai) [Introduction to Khmer]. Buriram: Buriram Rajabhat Institute.
- Bunkhloi, S. (2005). **Phasa Khamen Chak Nangsuephim.** (in Thai) [Khmer in Newspaper]. Buriram: Buriram Rajabhat University.
- Bunkhloi, S. (2015). **Wannakam Khamen.** (in Thai) [Khmer Literature]. Bangkok: Office of Literature and History, Fine Arts Department.
- Huffman E. F. (1970). **Modern Spoken Cambodian.** New Haven and London.
- Macdonell, A. A. (1927). **A Sanskrit Grammar for Students.** Delhi : Motilal Banarsidass.
- Mol, P. (2006). **Weyako tumrong niyom ney phiasa Khmer Tumnoep.** (in Khmer) [The Functional grammar of modern Khmer]. Phnom Penh: Royal Academy of Cambodia.

- Nagasakun, K. (1981). **An Khamen**. (in Thai) [Reading Khmer]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Phromsiri, T. (2018). **Arayatrirattananusamruetisut Bot I Ti Pi So Nai Mahayan**. (in Thai) [The text of Itipiso of Aryatriratnanusmrtisutra in Mahayana Buddhism] Retrieved January 18, 2018 from <http://canon-text/content/411/1877>
- Royal Academy of Cambodia. (2005). **Wachananukrom Akharawirut ney phiasa Khmer**. (in Khmer) [Dictionary Spelling of Khmer]. Phnom Penh: Royal Academy of Cambodia.
- Siam, L. (2000). **Wachananukrom Khmer Boran (Tam Seylacharuek Bore Angko Sattawot ti 6-8)**. (in Khmer) [A classic Khmer Dictionary (According to Pre-Angkor Inscriptions of the 6-8th Century)]. Phnom Penh: National Institute of Archeology.